

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Conivgio Doctrina

Wigand, Johann

Jhenæ

VD16 W 2745

De Secvndo. De Desponsatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36207

DESponsatione.

illiantium, voluntatem atq; auctoritatem,
solidare. Est enim manifesta impietas, con-
tra quartum præceptum.

DE SECVNDO.

DE DESponsatione.

Primum vocabula quedam annotabimus,
quæ in hac parte occurrunt.

Puer, iuuenis, eam ætatem complectitur,
quæ infra virilem est. Puer autem à pubes,
dici videtur, vnde & Germanicè vocamus
den pube! Accipitur autem præterà puer,
pro seruo interdum.

Adolescens, à pueritia annis, vsq; ad
trigesimum aut circiter appellatur. Iuuenis
vero vsq; ad trigesimum, & dicitur iuuenis à
iuuando, quia tû vires crescunt, & suppetunt,
ad labores sustinendos, Ein starkter
junger geselle / der arweit tragen kan.

Ephæbus, qui ad pubertatis annos venit.
Alias vocari solet adolescens.

Virgo, puella intemerata. Virago viribus
similis

DE CONIUG.

similis viro, seu heroissa, animi & corporis viribus pollens. Inde per Syncopen virgo dicta putatur. Valent enim vsu vocabula, sicut nummi.

עלמה *Virginem significat, ab occultatione, quia vetustas non patiebatur, puellas nobiles praesertim, in publicum prodire, ne raperentur ab inuerecundis, neue malos mores addicerent. Esa. 7. Ecce Almah concipiet.*

Sponsus, cui desponsata est certis verbis & ritibus, puella in vxorem. *ווּמָוּס.*

Sponsa, puella desponsata alicui in vxorem. *ווּמָוּסָא, מַוּקְשָׁה.*

Sponsalia ipse contractus dicitur, quo duo, coniugium sibi inuicem promittunt, a sponte, quod a sponte trahitur, quia deliberato et bono consilio, liberoq; animo aliquid promittitur & confirmatur.

Procus, petitur Matrimonij. Nam apud Veteres procare, significabat petere.

Paranymphus, qui adest sponso in curandis nuptijs.

Auspex, qui ex virili parte nuptijs celebrandis praesit, ab auibus, quia gentes veteres

DE SPONSATIONE.

sine religione quadam nuptias ordiebantur. Inde auspicare pro fauste incipere.

Pronuba, quæ celebrationi nuptiarum præest, ex parte sponsa.

Ein Buel, est a Baal, Dominus qui amatur.

Brauth, Bruth, à brueten, à calore seu incubando dici videtur. Naturali autem calore mater familias fouet liberos, & singulari affectu & sollicitudine eos fouet ac nutrit.

Sponsalia autem sunt contractus, quo legitime & honestè alicui despondetur, seu condecitur vxor & econtra, donec nuptia ritè celebrentur. Nam veteres solebant vxores spondere ac stipulari certis verbis & ritibus Germani vocant **Helöbnis** oder **verlöbnis halten vom loben** / quod non significat simpliciter promittere, sed cum quadam astringitione polliceri, & sine dubio est a **glauben**, ge loben, & per **Apharesin**, loben. Germani dicunt, **wir lobet mus halten** / id est, quæ spondet tenetur satis facere. Item, die Ehe feste machen. Nam post sponsalia indicatur **Matrimonium firmum**, licet copulatio Ecclesiastica non mox accedat. Inde autem appellantur eiusmodi personæ, quæ sibi inuicem desponsatæ sunt, **sponsus ac sponsa**. Cum verò nuptias celebrant, **mariti nomē et vxoris penitus induūt.**

DE CONIUG.

Contractum voco ipsa sponsalia, quia non est iocus Coniugium, sed indiget maturo iudicio & libero, & requirit seriam actionem.

Legitimé dico, quia contra leges diuinas & ciuiles, nulli contractus sunt probandi.

Honesté addo, quia mores & virtus cuiusq; honesta ciuitatis, hac etiam in parte obseruandi sunt. Deinde coram illis sponsalia celebranda sunt, quorum consensus ad Matrimonium requiritur, modo illi suo iure non abutantur, recteq; se gerant.

Donec nuptiis celebrentur, ideo adiungo, quia sponsalia, et copulatio solennis differunt, Nam sponsalia sunt stipulationes & pacta de nuptiis futuris, seu sunt initiatum coniugium, scilicet sponsionibus et conuentionib; mutuis, Copulatio verò solennis, facit consummatum coniugium. Nam eam sequitur cohabitatio coniugalis. Ante copulationē enim solennem non est fas inter Christianos quidem, sponsum & sponsam coniugaliter cohabitare.

Sunt autem sponsalia duplicia. Pura nimirum & conditionalia. Pura sunt, quae descriptis verbis, & sine exceptione fiunt. Conditionalia

DE SPONSATIONE.

Sponsalia verò sunt, quibus aliqua honesta ex-
pectatio additur.

Item. Alia sunt simplicia, alia firmata.
Simplicia sponsalia sunt, quæ simplicibus ver-
bis transiguntur. Firmata sunt, quæ vel iura-
mentis, vel arris sunt roborata, et quasi
vallata.

Alia præterea sunt solennia seu publica,
alia sunt clandestina. Solennia sunt quæ non
tantum manifeste, sed etiam iuxta honestos
mores cuiusq; gentis aut ciuitatis, fiunt, in
præsentia eorû quorum interest. Clandestina
sunt, quæ priuatim, inscijs aut inuitis ijs fiunt,
quorum sunt in potestate sponsus et sponsa.

Alia sunt sponsalia per verba de præsentem,
alia per verba de futuro. Per verba de præ-
sentem, est desponsatio simplex et plana de con-
iugio. De futuro autem sponsalia, sunt promissio-
nes de coniugio futuro, quæ habent condi-
tionem honestam annexam.

Iste autem species sponsaliorum, nascuntur
ex causa formali.

Quis verò despondere debeat, non est ob-
scure. Nam possunt id facere vel ipse per se
quæ sibi inuicem Matrimonium honestum,

DE CONIUG.

eorum honestis personis, & ijs quidem potissimum quorum interest, spondent. vel parentes, tutores, aut alij, quibus ritus desponsationum recte commendatur, ita tamen, ut persona contractura Matrimonium vel sint presentes, affirmationeque suas disertas, et ritus ritatos addant, ut stipulationem per dexteram, & similia; Vel ipsorum consensus, prius sit perspicue cognitus & exploratus. Sic parentes & cognati Rebeckæ inquirunt, vocemus puellam, & queramus ipsius voluntatem. Vocata vero adest, & quasita, vis ne ire cum hoc homine? promptissime respondet. Ibo inquit vna Ge. 24

Quinam autem sint despondendi, neque id obscurum est, nempe quibus iure diuino et humano concessum est Matrimonium inire, vt. 1. Qui non sunt Eunuchi, aut frigidi. 2. Qui non sunt impuberes. 3. Qui non prohibentur lege diuina aut humana, in gradibus consanguinitatis aut affinitatis.

Quomodo porrò deceat fieri desponsationem, tum leges ex ipsa honestate natæ, tum obseruationes in honestis ac pijs populis, docent. Sunt autem quedam ad substantiam sponsaliorum pertinentia, quedam verò ad accidentia. Ad substantiam autem pertinent ista:

PVB.

DESPONSATIONE.

PUBLICA DESPONSATIO, hoc est, per honestos testibus, & praesertim iis, quorum interest, ut coram parentibus, tutoribus, cognatis. Est enim Matrimonium publicum vite genus, ideo aequum est, ut desponsatio mutua publice fiat.

PRÆSENTIA PERSONARUM DESPONDENDARUM, vel si id consuetudo non sinit, saltem sponsus adsit, & qui nomine puella despondet, habeat perspicuam, claram, & indubiam affirmationem puella. Constant enim conjugia mutuo consensu. Ac sanè par est, neminem ulli sponso uxorem despondere, nisi prius ipsemet futuram sponsam coràm audierit, exemplo Barhuelis. Genè. 24.

VERBA DILUCIDA desponsationum, item seria, graua, & indubia, ut rectos & iustos homines, in re longè maxima, totamq; hominis vitam complectente, decet.

PURA, directa, simplex, & plana desponsatio est, quæ non habet conditionem adiunctam.

CONDITIONALIS desponsatio est, quæ honestam habet conditionem annexam
qua

DE CONIUG.

qua non completa, nondum est omnino rata
 & inuiolabilis desponsatio, ut quæ eatenus
 fit, quatenus parentes consentiunt. Possunt
 autem pii et honesti homines, iudicium facere,
 quænam illa fiat ponderosa satis conditiones,
 et ad vitam coniugalem pertinentes, quæ non

Verba de presenti in desponsatione sunt,
 quæ categoricè, rotundè, et perspicuè spondent
 atq; ratificant contractum coniugij. Nec ibi
 syllaba verborum scrupulosè captanda sunt.
 Loquitur enim qualibet Natio suo more, &
 inter bonos benè agere oportet, sine fraude &
 dolo malo treulich vnd ongefeyrlid. Si quis
 vero studiosè ambiguitates affectatis, indignus
 est nomine boni viri, & affectata calumnia,
 pena à Magistratibus affici debebat, sicut ille
 qui interrogatus apud germanos à presbytero
 in ipso copulationis Ecclesiasticæ actu, an pu-
 ellam sibi acciperet uxorem, cum I A deberet
 respondere, nequiter respondet I A R, idq;
 tam perplexè, ut astantes non animaduerte-
 rent imposturam. Postea deserens maliciosè
 uxorem, improbè solitus est dicere, se tantum
 ein J A R, hoc est, vnum annum spondisse,
 perinde ac si latinè fuisset respondendum,
 Annuo, & veterator dixisset, Annum.

Verba de futuro, sunt desponsationes de
 futuro

DE SPONSATIONE.

*In iure Coniugio, quibus additur conditio, que
tamen ut honesta sit, necessum est. Non au-
tem ignoro, ciuiles disputationes aliam inter-
pretationem adferre. Sed nos non de priuata
collocutione et conuentione maris & feminae
hic differimus, verum de publica, honesta, &
solenni desponsatione.*

*Promissionem porrò de futuris seu secu-
turiis nuptijs, sponsalia solummodò confirmant
tali pacto, ut sequatur Ecclesiastica copulatio
& nuptialis ritus. Non igitur consummat ea
desponsatio coniugium, sed per stipulationem
quandam inchoat. Vnde nondum est despon-
satis integrum, cohabitare modo coniugali,
Sed sunt & vocantur sponsus & sponsa,
verlobte leute.*

*Accidentia autem quadam, ad eum mo-
dum substantialibus adduntur, ut substantiam
ipsam corroborent magis, licet interdum
omittantur, ut iuramenta, Aseuerationes in
nomine sacro sancte Trinitatis, dextra dato
in sigillum fidei. Annulus pronubus, vox ap-
probatoria & gratulatoria testium, eorumque
presertim, quorum auctoritas in Matrimo-
nijs requiritur.*

Alia

DE CONIUG.

Alia vero nonnulla accidentia, ad substantiam coniugy prorsus non pertinent, ut locus, quod vel in templis, vel priuatis adibus sponsalia contrahuntur. Conuiuia, et similia.

Solent & alicubi Minora ac Maiora sponsalia discernere. Minora vocant, quando de dote & facultatibus inter cognatos transigitur. Maiora, quando coniugium solenniter desponsatione firmatur. Verum eiusmodi mores passim variant. Satis in praesentia sit, praecipuas res sponsaliorum attingere.

Finis desponsationum est, ut fiat publicus contractus de Matrimonio, tanquam in re honesta & magna. Deinde ut corroboretur Matrimonium inter duas personas, vq; ad copulationem solennem, & vtriusq; consensu firmus sit. Tertiò, ut vtrinq; de duply constituant, & sumptus non inutiles fiant. Quarto, ut plures pro his futuris coniugibus preces faciant.

Libet huc adicere honestissimum desponsationum morem, quem Vismaria in Ducatu Megapolensi obseruant, quae quidem ciuitas ex ruaderibus celeberrima vrbis Megapolensis adificata est, nec multò longius ab ea quam

DESponsatione.

quæ quarta parte miliaris Germanici abest, etq; sinu Baltici maris ad ipsos muros alentem, qui efficit portum commodissimum. In urbe porro ciuitate septennium officio Superintendentis, Deo benedicente, functus sum.

Facta conuentione inter eos, qui Matrimonium contrahere decreuerunt, eorumq; parentes & cognatos, tam ij qui à sponse partibus sunt, quam qui à sponso stant, plurimos honestos ciues inuitare solent, ut hora præfinita in eadem sacram, sui honoris causa ad sponsalia sua conueniant. Vbi igitur frequentes adsunt, ordine longo ad dexteram consistunt, qui ad sponsum pertinent, Ad sinistram verò, qui sponse officium præstant, ac honestiores quidem, puta senatores & cognati, in superioribus stationibus conspiciuntur. Supra verò in medium istorum duorum ordinum utrinq; locatorum, Consul aut senator quispiam procedit, ibiq; ad cæterum istum honorificam habet orationem, cuius sunt ista capita. Primum nominat sponsum ac sponsam, atq; ipsorum reliquorumq; cognatorum nomine, gratias agit toti congregationi, vicissimq; gratitudinis officia ipsis amanter promittit. Deinde commemorat, inter illas duas personas, quarum mentio sit facta, de honesto matrimonio tractari, & inter cognatos idem negocium hæctenus actum esse.

Verum

VERUM nihil dum esse determinatum atq; conclusum penitus, sed requiri singulorum, qui huc inuitati sunt, pia consilia, et honestam approbationem. Quod si enim illi cœtui hoc Matrimonium improbetur, locum adhuc esse retractationi. Deinde consul vel oratur ille, singulos compellat sciscitādo, quid sibi videatur. Respondent autem singuli ordine, grauer, honeste, breuiter: personas esse honestas, & se approbare hoc coniugium, vt fiat in nomine Trinitatis, faustaq; omnia se precari. Vbi verò isthęc rogatio facta est, suffragiaq; singulorum publicē audita sunt, tum consul iubet eos in medium procedere, quibus desponsatio conueniat. et facere sponsionem coram toto cœtu. Prodit igitur in medium sponsus ab vna, & pater sponsæ, vel tutor, vel qui ab ipsa potestatem accepit, ab altera parte, & is reliquis vtrinq; spectantibus & auscultantibus, ad sponsum inquit, spondeo tibi sponsam in vxorem, in nomine Patris, filij & Spiritus sancti, gerensq; te erga eam, vt Christianum decet. Sponsus respondet, in nomine patris & filij et Spiritus sancti, accipio eam in vxorem, ac simul in eius rei obsignationem, etiam dexteram iungunt. Eo factō, in locum suum, vbi prius constiterant, redeunt.

Addit porrō consul, cum sit desponsatio legitima

DESPONSATIONE.

Quoniam facta, iam quamlibet partem debere a-
lios ex hic stantibus orare, ut de progressu
desponsationem inter ponant. Si enim alterutra pars
desponsationem hanc, quod ad sit violaret, sena-
tum postulaturum esse multam, & scandali,
Ecclesiam quoque, rationem habituram esse. Con-
suetis denique, sponsoribus, sponsis, & puella co-
gnati, datis dexteris humaniter gratias agunt
singulis, qui desponsationi isti interfuerunt, atque
recipiunt à singulis faustas preces. His per-
actis quilibet ad sua negotia reuertitur.

Eam honestam Saxonica gentis consuetudi-
nem, quae à Maioribus accepta est, non dubio
omnibus bonis probari.

CONTRARIA.

Contra parentum aut tutorum voluntatem,
liberos despondere, si tamen illi rectè suo fungan-
tur officio. Nam si ut morosi ac tyranni, nolint
in Matrimonijs honestis, legitima observata ra-
tione, consentire, tanquam amentes relinquendi
sunt, & alij viri honesti, graues, pijs, Coniugio
legitimo subueniant, iuxta praeceptum, diligas
proximum tuum sicut teipsum.

Non certò cognita, & explorata volunta-
te futura

DE CONIUG.

re futuri sponsi vel sponsae, desponsationem facere, id quod contra omnem humanitatem est. Nam consensus contrahentium matrimonii, & in quidem liber, in primis necessarius est. Et quid sunt sponsalia, nisi clara & gravis voluntas utriusque, qui Coniugio optant copulari, declaratio & confirmatio. Manifestum est igitur, non cognita voluntate eius, cui spondendum est coniunx, desponsationem esse nullam.

Cogere personam, ut in desponsatione consentiat, id quod contra humanitatem est. Nam amor coniugum, est donum Dei, nec pendet ex arbitrio parentum, tutorum vel amicorum. Supra etiam dictum est, Connubia mutuo consensu consistere. Præterea non est occasio præbenda ad peccata. Sed cogere ad Coniugium liberos, plurima peccata ac damna adfert, quorum etiam illi tyranni rei sunt, nec pertinet eiusmodi coactio ad auctoritatem & officium bonorum parentum. Imò eiusmodi duri homines, in rebus multo lenioribus, quandam libertatem tueri cupiunt. Cur igitur in liberos tam sunt iniqui, in causa tanta, quæ totam hominis vitam, imò & felicitatem non postremam vite humana complectitur? Sum igitur illi parentes, tum à Ministris verbi Dei, tum à Magistratibus monendi & urgendi, ut ad eiusmodi impys coactionibus desistant.

Impu-

DESponsatione.

Impuberes desponsare. Nam coniugia
nullo consensu fieri decet. Sed impuberes nec
iudicare, neq; assentiri possunt, vii debebant.
Deinde fines coniugij proprij, non sunt potentia
mundana, acquisitiones opum & honorum, sed
ut homines, plures cultores Dei educeant, & post
se relinquunt, vagas libidines virent, & in con-
munijs huius vite miserijs, sibi inuicem solatio
atq; adiumento sint. Si vero eiusmodi desponsa-
tiones sunt, categorica esse nequeunt, quia pre-
cepto nullo matrimonij carent. Sed hypotheti-
ca esse necesse est, ut sit viri, potestas, vel as-
sentendi post annos pubertatis, vel assenti-
endi.

Clandestina desponsationes. Cum autem
hoc malum vehementer infestaret Ecclesiam
Dei sub imperio pontificis Romani, multorumq;
conscientias turbaret, ac sauciarit, ideo pie, re-
cte, grauius in Ecclesia Christi, ab Antichristi
deliramentis repurgata, à Doctoribus verbi Dei
& Magistratibus Christianis, statutum est,
clandestinas desponsationes penitus abrogandas,
& omni robore quasi exuendas esse. Sed ut hæc
doctrina magis perspicue extet, rationes sunt ex-
pendenda.

I 2 DE

DE CONIUG.
DE CLANDESTINIS
DESPONSATI
onibus.

Clandestina desponsatio, est stipulatio de conugio futuro, qua fit sine consensu eorum quorum sunt in potestate, qui stipulamur, & sine solennitate honesta, & cuius genti usitata.

Lutheri definitio haec est. Heimliche verlobnis heisse ich / das da geschicht hinder wissen vnnnd willen der jenen / so die vberhand haben / vnd die Ehe zu stiftten recht vnnnd macht haben / als Vatter / Mutter / vnnnd was an ihrer stat sein mag. Denn ob gleich tausent zeugen bey ein heimlichen verlobnis weren / So es doch hinder wissen vnnnd willen der Eltern geschehe / sollen sie alle tausent / nur für einen Mund gerechnet sein / als die ohne zuthun ordentlicher vnd öffentlicher macht / solchs meuchlings / vnd im finstern helffen ansehen / vnd nicht im liecht handeln.

Est autem iustissima lex Magistratum Christi-

DISPENSATIONE.

Christianorum, ne habeantur ulla coniugiarata
& firma, qua non sint à parentibus, cognatis, seu
amicis viriusq; partis, viris bonis, serio & gra-
uiter condita & confirmata. Rationes vero hu-
ius decreti de publica desponsatione, deq; clande-
stinorum sponsaliorum abrogatione sunt eui-
dentes.

1. Quia honestas publica, ex lege natura
promanans, id postulat, ut coniugia honeste, &
coram honestis testibus inuentur & confirma-
tar.

2. Ut periculum vitetur, ne alterutra pars
circumueniatur, neue liberi parentibus aut co-
gnatis iniuris, per insidiatores quasi per furium
eripiantur, id quod non raro machinamur im-
probi homines.

3. Ut praecidantur inextricabiles disputa-
tiones de presenti & futuro, quas Lutherus
appellat ein lauter Narrenspiel (meras nugae)
deq; alijs rebus, qua infimum pelagus discepta-
tionum gignunt, & animas in grauissima peri-
cula precipitant.

Huc pertinent & illa rationes quas ex
Decalogo & exemplis sacrae scripturae, ex lege
nature

DE CONIUG.

natura & exemplis gentilium, ex legibus Casareis & omni honestate, supra de parentum consensu attulimus. Sed Lutheri septem rationes operaprecium est adscribere.

I.

Coniugium est publicum vite genus, quod coram honestis viris & suscipiendum & gerendum est.

Sed clandestina desponsationes, sunt privatim & clam, ubi nemini de honesto contractu constat, nec possunt illi duo, occulte courabentes, de suis ipsorum rebus testificari.

Ergo clandestina desponsationes sunt prohibende.

II.

Legibus Casareis honestis est obtemperandum. Sed leges Casarea requirunt parentum, & eorum, sub quorum sunt potestate, consensum. Ergo clandestina desponsationes sunt illicitae.

III.

Veteres Canones, imò & iura Canonica, ubi rectè sentiunt, postulant consensum parentum.

DESPONSATIONE.

Ergo clandestina desponsationes sunt im-
probanda.

IIII.

Exempla veteris legis & patrum sunt
imitanda.

Sed patres in veteri Testamento, desponde-
runt liberos ex patria potestate, id quod exempla
Isaaci, Iacobi, Iosephi, Simsonis probant.

Ergo clandestina desponsationes sunt vana.

V.

Gentium honesta observationes, ex lege
natura sumpta, sunt approbanda.

Parentes inter gentes, ipsimet soliti sunt
despondere suos liberos, ut puella in Euripide
inquit, Pater meus curam habet meorum spon-
satorum, non ego, qua quidem sententia ab
Ambrosio citatur lib. 1. de Abraham.

Ergo clandestina desponsationes sunt repu-
dianda.

7 4

Qus

DE CONIVG.

VI.

Que cum ratione, & naturali equitate pugnanti, iure sunt abroganda.

Sed cuiuslibet ignoto liberum esse, filiam maximis laboribus & sumptibus educatam, seducere, sibiq; desponsare, inscijs parentibus, perinde est, ac si filia esset parentum vacca, in filia aberrans, pradæq; cuiuslibet rapacis lupi exposita, hoc est, cum omni ratione humana & equitate pugnat.

Ergo clandestina desponsationes, sunt iniqua & iniuste.

Item. Scelera non sunt honoribus coronanda.

Sed talis insidiator aut latro, sobolem, qua multis laboribus enutrita est, & insuper meas facultates, multis sudoribus acquisitas, una cum filia abripiet. Sic nimirum scelus hoc, facultatibus est compensandum & ornandum.

Ergo clandestina desponsationes, ab omni ratione, & naturali equitate sunt aliene.

VII.

Pericula

DESPONSATIONE.

Pericula conscientiarum, sunt diligenter
evitanda & auerenda, bonis legibus.

Sed clandestina desponsationes, summa &
inextricabilia animarum pericula attulerunt.

Ergo clandestina desponsationes, sunt pro-
hibenda.

Minor est manifestissima ex historijs.

CONFUTATIO OBIE- CTIONVM.

Quae ad substantiam matrimonij proprie
pertinent, faciunt matrimonium. Alia vero ac-
cidentia, non item.

Sed consensus solus contrahentium, facit
matrimonium, & non consensus parentum, quia
est accidens.

Ergo clandestina desponsationes contra-
hentium, faciunt matrimonium.

Respondeo. Nego Minorem, quia ex gra-
uissimis rationibus, sumptis ex diuina, natura,
& civili lege, adstruximus, consensum paren-
tum

DE CONIUG.

rum omnino requiri ad ratificationem Coniugij. Eisi autem consensus contrahentium, est unum de substantia Coniugij, & quidem precipuam, tamen consensus quoque eorum, sub quorum ipsi potestate sunt, est alterum, iuxta legem Dei & humanam, ad substantiam matrimonij pertinens, modo illi suo iure non abutantur.

Deinde hoc dictum, Consensus facit matrimonium, non est ita nudè accipiendum, sed videndum diligenter, qua circumstantia offerantur. Nam consentiunt etiam fornicantes & latrones, Sed non iustè, ac supra limitationes quasdam consensus istius recensuimus. Est igitur utilis regula. De consensu, est iuxta circumstantias iudicandum.

Quod porro aliqui obtendunt, Dispensationem publicam esse de honestate, Sed non de necessitate, falsum est, quia honor parentum, & observatio bonarum legum à Magistratibus latarum, est de necessitate, sua tamen ratione, ne quis cavilletur.

2.

Libera persona possunt agere proprio arbitrio.

Filia sunt libera persona nec sunt mancipia.

Erge

DESponsatione.

Ergo possunt semet desponsare alij, sine aliorum consensu.

Respondeo ad Maiorem. Scilicet iuxta legem Dei, & hominum. Non enim habent licentiam agendi qualibet. Est autem ista lex Dei, qua obligantur, Honora patrem tuum & matrem tuam. Est quoque, lex civilis, Iussum parentis, procedere oportere. Absurdissimum vero esset, si diceres, eas habere potestatem semet precipuendi.

Ad Minorem respondeo. Libertas natiuitatis vel emancipationis, non liberat ab honore, parentibus, aut qui ipsorum loco sunt, debita, neque, ab honestis legibus Magistratum.

In conclusione vero plura attinguntur. Nam semet desponsare prater voluntatem parentum, non est comprehensum in Maiore recte limitato.

3.

Honestos contractus, licitum est perficere.

Sed Coniugium est honestus contractus.

Ergo licitum est puella aut iuueni, semet desponsare, inscijs atque inuitis parentibus, aut tutoribus suis.

Respon.

DE CONIUG.

Respondeo ad Maiorem. Adde legitime. Nam videndum est diligenter, ad quosnam illa contractuum perfectio pertineat. Non enim quibuslibet licitum est, contractus quantumlibet honestos perficere. Nam non est liberis licitum, paternam bona, aut semetipsos vendere, viuis quidem & sanis parentibus.

Ad Minorem. Sed scriptum est. Quia iusta sunt, iuste prosequaris. Quatenus autem contractus Matrimonialis sit iustus, sepius & perspicue dictum est.

4.

Quod Deus coniunxit, homo non separet.

Sed in clandestinis desponsationibus, due persona à Deo sunt coniuncte.

Ergo clandestina desponsationes, non sunt improbande.

Respondeo ad Maiorem. Ergo impostor & lucrum, inuentor & crumena aureos continens, ac similia non sunt dinellenda, quia posses dicere. Quod Deus coniunxit, ne separet, & vulgò dicitur. Deus mihi hoc dedit, Gott hat mirs bescheret.

Et

DESPONSATIONE.

Et igitur duplex coniunctio, una quidem
que à Deo est, altera vero qua est sine Deo. A
Deo coniunctio dicitur, que secundum Dei
verbum, ac praeceptum fit. Sine Deo autem con-
iunctio est, que sine verbo Dei aut contra eius
praeceptum fit. Nihil enim absq, Norma verbi
divini agendum est.

Ad Minorem. Hæc coniunctio non est à
Deo, sed contra Deum, quia est contra quar-
tum praeceptum, Honora parentes. Et contra le-
ges civiles Magistratus, qui similiter parentum
nomine censentur. Est ergo peccatum, quod ne-
fas est Deo adscribere. Insuper dictum Christi
loquitur de ijs, qui iam in Coniugio habitant.

5.

Quæ sunt abrogata, non habent amplius
auctoritatem.

Sed lex civilis, de precessione voluntatis
parentum, per iura canonica est abrogata. Ac-
cedunt leges civiles canonicis, seq, eis submitunt.

Ergo desponsationes clandestine valent.

Respondeo. Maior non est univèrsaliter
vera. Nam pontifex Romanus, usum calicis in
cena laicis abrogavit, sed male, quia sacrilegium
Testa-

DE CONIUG.

Testamenti Dominici, contra manifesta Christi
verba commissu.

*Ad Minorem. Sed malè. Nam iura Ca-
nonica cum lege diuina, ratione, & equitate hoc
in parte, ut saepe aliàs, ex diametro pugnant.*

*Iura Canonica etiam clandestinas despon-
sationes improbant, ne videlicet fiant, sed factas,
solummodo iubent esse ratas.*

*Respondeo. Ergo compensant peccata pre-
missis. Aliud verò est de ijs, qui iam cohabitant,
qui sanè non sunt distrabendi, nisi lex Dei
cogat.*

6.

*Qui in maioribus habent potestatem, libe-
rè, etiam absq, comprobatione parentum, agen-
di, ijs etiam in minoribus eadem libertas relin-
quenda est.*

*Sed liberi habent potestatem, contra pa-
rentum voluntatem semet mancipandi monasti-
ca & virg.*

*Ergo & facultas ipsis tribuenda est, seme-
clam desponsandi.*

Respon-

DESponsATIONE.

Respondeo ad Minorem. Da probandi?
Iud Christus clarissimis verbis hoc vitæ solita-
re genus, Religionis ergò, vetat. Matth. 24.
Ergo per peccata probare peccata, Antichristi
est impudentia & character.

7.

In causis Matrimonialibus semper est iu-
dicandum pro Matrimonio.

Sed desponsatio clandestina, est causa
Matrimony.

Ergo pro ea est pronuntiandum.

Respondeo. Nego Maiorem quia habet
ditionem SEMPER. Nam si quis abduceret à
marito Coniugem, eamq; peteret sibi copulari, ibi
nequaquam pro ipsorum Matrimonio respon-
dendum esset. Est igitur hæc limitatio Maiori
adiungenda, ubi id legitime, iuxtaq; circum-
stantias bonas, & pias fieri potest.

Ad Minorem. Sed illegitima causa est,
quia iuri diuino & humano est contraria.

Regulas porrò ex bonis, pijs, & grauibus
rationibus extruèlas, hæc Lutherus ponit, quas
nos sequimur.

x. Clau-

DE CONIVG.

1. *Clandestina desponsationes, prorsus nihil valoris habeant.*
2. *Clandestina desponsationes, cedant publicis.*
3. *Inter duo sponsalia publica, posterius cedant prioribus, & puniantur.*
4. *Qui post sponsalia publica, aliam attingit, animo eam ducendi, & priori sponsalia distrumpendi, indiceatur adulterium perpetrare.*
5. *Coacta sponsalia, nihil habeant valoris.*
6. *Excipe. Si clandestina desponsationi, accesserit carnalis cognitio desponsatae personae, clandestina desponsatio praesertatur publica.*

Est igitur manifestum, objectiones illas superiores omnes, frivolas & ineptas esse, nihilq; ponderis, in pio quidem & honesto iudicio habere.

DE VIOLATIONE ET SOLVTIONE SPON- sialium.

Causa cur sponsalia, rite & legitime facta, non

DESponsatione.

non sint temerè rescindenda, graues & multi-
sunt, quæ quidem lenibus animis exaggeranda,
& inculcanda sunt, ne in rebus tam serijs ludant.

Quia sponsalia sunt in nomine sanctæ Tri-
nitatis, hoc est, Deus citatur testis illius pactio-
nis, & ratione iuramenti constituitur vindex
ei violatorem. Perfidia autem seu perurium,
graue scelus est, quod licet non punit Magistra-
tus, tamen Deus, tanquam abusum sui sanctis-
simi nominis, vlcisci solet multis penis.

Quia sponsalia faciunt initiatum coniugi-
um, adeo, vt & sacre literæ, desponsatam habe-
ant pro Coniuge, vt Deut. 22. & Mauth. 1. Er-
go temerarius sponsaliorum ruptor ac violator,
non modo est desertor Coniugis, verum etiam
adulter. Nam idè se à desponsata auellit, vt
aliam sibi ducere liceat. Esurgitur Magistratus
policus segnis est, in eiusmodi fœdissimis, de-
sertoribus, & adulteris puniendis, tamen Deus
est iudex & vindex, qui habet oculum, ad om-
nia eiusmodi peccata intentum. Nam Coniugi-
um Deus amat ac tuetur & eius violatores seue-
rissimè punit.

Quia violator sponsaliorum, personam
desertam reddit contempibilem. Nam eius-
modi

K

DE CONIUG.

modi temeraria desertio, non potest fieri circa alterius personam aliquam saltem ignominiam. Augentur mœrores, excitantur, inter cognatos offensiones, & inimicitie. Hac pugnant cum dilectione proximi, & quia pluribus nocent, ideo peccatum coram Deo grauius est, & maiores vltiones diuinas accersit.

Quia talis sponsaliorum ruptor, est sur-
minimè vulgaris. Non enim tantum corpus su-
um ei subtrahit, cui illud sanctè promissit. Sed
etiam facultates, & auxilia totius vite auferit.

Quia scandalum publicum præbet. Nam
postea alij mali, ista mala exempla imitantur,
eag; sua malicia impudenter prætexunt. Nam
quod exemplo fit, præsertim eorum, quorum ali-
qua auctoritas esse debebat, id iure fieri vulgus
putat. Nota autem vox Christi est de eiusmodi
scandalis: *Va homini, per quem veni scanda-
lum. Matth. 18.*

Quia eiusmodi violatores sponsaliorum,
non manent inulti. Deus enim ipsis tanquam fa-
dis agis, maledicit in altero coniugio, in liberis
in facultatibus. Et est conscientia male stimulum
per sese etiam grauis pena.

Possum

DE SPONSATIONE.

Possunt tamen causa incidere, qua necessitatem dissolventi sponsalia adferunt, qua quidem dissolutio, non debet privato arbitrio fieri, sed legitime, hoc est, coram eo iudicio, ad quod Matrimoniales causa pertinent.

Sunt autem causae istae.

1. Error persona.
2. Non impletio honestarum conditionum, quae in legitimo iudicio consistunt.
3. Adulterium.
4. Desertio.
5. Inutilitas ad debitum coniugale, per aliquod accidens.

De morte nihil necesse est dicere, quia extra controversiam hac causa posita est.

Error persona est, cum quis aliam ambigit, coniugem, & desponsator per fraudem aliam despondet. Etsi autem supina illa & crassa sponsi negligentia, reprehensione digna est, quod patitur sibi illam desponsari, quam non ambit, tamen maior est in desponsante malicia, ac publica falsariorum ignominia, notari cum conveniebat. Non autem eiusmodi impostura obligat, quia non est consensus mutuus. Hinc regula nota est:

K 2

Error

DE CONIUG.
Error personæ, dissoluit spon-
salia.

Solent autem errorum quatuor species poni, ut personæ, conditionis, fortunæ, & qualitatis. Nostro quidem seculo, solus error personæ sponsalia dirimit, reliqui errores non item. Audiunt enim eiusmodi homines, mutuo consensu iniuri Matrimonia. Deinde & hoc, discas cautius mercari. Variant autem nihilominus circumstantia, de quibus prudentes & pii iudicium faciant.

De conditionibus honestis, nulla est dubitatio. Nam ipsa sponsalia fuerunt hypothetica seu conditionalia, quæ quidem nisi impleta exceptione, nihil ponunt, suag, sponte absolutionem adferunt.

Adulterium verò teste Christo, etiam consummatum, nedum initiatum Matrimonium diuellit. Est autem adulter, qui post sponsalia alij miscetur, quia sacra scriptura sponsam appellat coniugem, ut dictum. Ac recitatur Matt. x. exemplum Iosephi, qui cum esset iustus, voluit deserere Mariam, quam opinabatur fidem datam violasse. Sed iste scrupulus ab Angelo extinguitur.

Deser-

DISPENSATIONE.

Desertionem paulus causam diuorij con-
iunxit 1. Corinib. 7. Sed iuxta circumstantias,
desertio probè examinanda est, & legitime pro-
nunciandum.

Inutilitas verò ad coniugij debitum per
aliquod accidens, quod post sponsalia obuenit, à
ipsis viris dijudicari necesse est. Incidunt enim
interdum lesiones aut sectiones per vim aut
morbos violentos & incurabiles, item mania in-
sanabiles & similia. Hic verò iniustum esset pro-
pter tale incurabile malum, coniugio nondum
consummato, alteram quoque partem in periculo
animæ & corporis relinqui, cum quidem nullam
potestatem corporis alterius partis habere queat.
Aliud verò est, aliquod dilectionis officium tali
desponsata, nondum tamen solemniter copulata,
præstare, & aliud, excludi omni legitimo Con-
iugio, in omni eius vita, cum quidem nulla sua
culpa id damnum acciderit. Deinde cum Deus
ipse tam graue, & euidentis impedimentum in-
tericiat, & quasi suo iudicio ipsum Coniugium
inter tales soluat, innocens persona excusationem
sane non exiguam nanciscitur.

DE TERTIO. DE COPVLATIONE publica.

K 3

Copula